

Németek: szászok és svábok

A németek nagyobb számú bevándorlása Géza fejedelem idején kezdődött meg. István király felesége, a Bajorországból származó Gizella, Szatmárba telepített németeket. További nagy német betelepítésekre került sor a 12. és a 13. században. Az államalapítás német katonanépesége után királyaink hospes, azaz vendég minőségben elsősorban városlakó németeket hívtak be: bányászokat, kereskedőket, kézműveseket, iparosokat. 1162 előtt II. Géza hívására Flandria és a Rajna vidékéről vallonok és főleg szászok költöztek Magyarországra, ezek az erdélyi Szeben vidékén (ma Románia) és a Szepességben (ma Szlovákia) telepedtek le. Uralkodása alatt mintegy 200 autonóm berendezkedésű település jött létre Erdélyben és közel 60 a Szepességben. Jelentős kiváltságokat kaptak (pl. szabad bíróválasztás, ügyeik saját előjáróik általi intézése, előjogaik tulajdon választott szerveik révén biztosított védelme), amivel megalapozták a szepességi városok és az erdélyi szász székek önkormányzati fejlődését.¹

A szászok

Béla Tübingiából hívott telepeseket Besztercebányára. II. András alatt a német lovagrend alapította a meg Brassó (Kronstadt) városát. 1224-ben II. András az „Arany szabadságlevéllel” (der Goldene Freibrief) megerősítette az erdélyi szászok kiváltságait. Az Andreanum széles körű területi és kulturális autonómiát biztosító kiváltságait 1486-ban Mátyás király kiterjesztette a szászok lakta Királyföld egész területére és ezzel létrehozta az erdélyi szászok önkormányzati szervét, a Szász Egyetemet, a Szász Univerzitást (Sächsische Nationsuniversität), amely törvényhozói, igazságszolgáltatási és végrehajtói jogkörrel rendelkezett. Évente kétszer ülésezett, az ülések közötti időszakban pedig Nagyszeben város tanácsa intézte az ügyeket. Az Andreanumot, amely 1876-ig maradt érvényben, kiegészítették a szabad vallásgyakorlást biztosító országgyűlési határozatok.²

A királyföldi szászokat érintő minden peres ügyben az Univerzitás volt illetékes és a szász jogszokásokat kodifikáló, 1583-ban Báthory István által jóváhagyott szász törvénykönyv (Eigenlandrecht der Siebenbürger Sachsen) alapján ítélt. Az Univerzitástól fellebbezni csak a királyhoz, később az erdélyi fejedelemhez lehetett. A jogi ügyekkel elsősorban a szebeni királybíró és a székbíró foglalkozott. Az adókvetési ügyek ugyancsak az Univerzitás hatáskörébe tartoztak. Céhek alapítását az Univerzitás engedélyezte, és megszabta a Királyföldön használatos árakat és mértékegységeket. Legfőbb képviselője a szebeni polgármester (Provinzialbürgermeister) és a szebeni királybíró volt, aki a szászok ispánja

¹ Szabó M. Attila: *Betekintés az erdélyi szászok autonómiájába.* http://adatbank.transindex.ro/html/alcim_pdf1156.pdf.

² Székely A. B.: *Kisebbségek és kisebbségügy Magyarországon, a honfoglalástól napjainkig.* http://muravidek.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=31.

címet is viselte és a fejedelemtörvényben tagja volt a fejedelmi tanácsnak. A szászok autonómiája – önálló evangélikus egyházszerkezetükkel támogatva – olyan erős volt, hogy törvény írta elő: a szász városokban csak németek vásárolhatnak házakat, egy szász város pedig azt is megtehetette, hogy a fejedelmet nem fogadta be falai közé. A fejedelemtörvényben a szászok politikailag az „ország egyharmadát” alkották. Ugyanis a szász „nemzet” követői részt vettek az országgyűléseken és a fejedelmek megválasztásához éppúgy szükség volt a szavazataikra, mint a magyar nemesekéire vagy a székelyekéire. Politikailag és jogilag tehát államalkotó rendet alkottak.³

A németiség igen nagy szerepet játszott a városi jog, a városépítés, a városi szervezetek meghonosításában, különösen a Felvidéken és Erdélyben, valamint kulturálisan is jelentősen hozzájárultak az általuk lakott területek szellemi életéhez. 1543-ban Johannes Honterus Erdélyben megalapította az első gimnáziumot, a Studium Coronensét, amelynek iskolatörvénye mintául szolgált valamennyi szász gimnáziumnak és évszázadokig érvényben maradt. Már ebben a korban minden szász városban és faluban működött iskola. A szászok nem szakították meg kapcsolataikat az anyaországgal, önmagukat mindig a németiség részének tekintették, iskolarendszerüket is a németországi oktatáshoz igazították. Ez lehetővé tette, hogy a szász ifjak németországi egyetemeken folytassák tanulmányaikat. Honterus 1539-ben nyomdát is alapított Brassóban, ahol kiadta saját grammatikai, földrajzi és csillagászati munkáit, térképeit.

A magyar rendek Erdélyben lenézték a polgári gondolkodású és felfogású, kereskedelemből, iparból és bányászatból élő erdélyi szászokat, akik nem szerettek katonáskodni és inkább adókkal vagy zsoldosok bérlésével váltották ki a hadkötelezettséget. A Habsburgokkal jó kapcsolatokat ápoltak; Mária Terézia bizalmas tanácsadója erdélyi ügyekben Samuel Brukenthal (1721–1803) szász politikus volt, aki 1776-tól az erdélyi udvari kancellária elnöke, 1777-től 1787-ig pedig Erdély gubernátora volt. A nemzetébredés kora a szászoknál a művelődés rendkívüli fellendülését hozta magával, mindamellett politikai törekvéseikben hivatalos német nyelvű területi autonómiává szerették volna átalakítani Királyföldet. A dualizmus korában a magyar kormány a szászok területi autonómiáját nem tartotta összeegyeztethetőnek a magyar nemzetállam elveivel.

1876-ban az országgyűlés törvényt fogadott el a Királyföldről és a Szász Univerzitásról, amely megszüntette az erdélyi szászok középkortól fennálló autonómiáját. A Szász Univerzitás politikai és közigazgatási jogosítványait elvették, illetékességi köre kizárólag a szász iskolarendszer kérdéseire és saját javainak kezelésére terjedt ki. A szepesség szászok, a cipszerek közjogi helyzete ugyancsak sajátos volt. V. István király 1271-en szabadságlevelet bocsátott ki számukra, amely lehetővé tette közösségi jogaik – vadászati, halászati, erdőirtási és bányanyitási jog, csak a királynak köteles adózás –, érvényesítését, és külön belső jogrendszer működtetését, saját elöljárójuk (Landgraf) és papjaik megválasztását. Amíg a megyerendszert át nem alakították a kiegyezés után, ezek a jogok érvényben maradtak.⁴

³ Vogel Sándor: Az erdélyi szászok. *Honismeret*, 2001/3. <http://www.vjrkft.hu/carus/honisme/ho010338.htm>.

⁴ Székely A. B. (2008), uo.

A svábok

A török hódoltság után a 18. század folyamán három nagy hullámban érkeztek telepesek Németország különböző túlnépesedett vidékeiről. Nagyobb összefüggő tömbjeik alakultak ki Bácskában, Tolnában, Baranyában (Schwäbische Türkei), Bánátban, a Bakonyban, a főváros környékén és Magyarország nyugati határvidékén. Tolna, Baranya és Somogy megye lakatlan területeit az Esterházyak, a Dőry, a Wallis grófok, és gróf Claudius Florimund Mercy (1666–1734) népesítették be. A telepítés a rebellis magyarok lehűtését is célozta. Gróf Kollonich Lipót érsek a következőket írta: „Magyarország vagy annak nagy része germanizáltassék, s a forradalmakra és nyugtalanságra hajló magyar vér a némettel szelidíttessék természetes ura és örökös királya hűségére és szeretetére”.⁵

Az első telepítési pátens 1689. augusztus 11-én jelent meg. Egyes források szerint a magyarországi első sváb telepesek 1698-ben Ludwig von Baden őrgróf törökök elleni harcokban kiszolgált katonái voltak. A törökök kiűzése után az első, még a 17. század végén betelepedett túlnyomó többsége a svábok lakta tartományokból, Schwabenből és Württembergből érkezett a Dunán Ulmon keresztül az ún. Ulmer Schachtelnekben. Útvonalukat a Duna mentén nyelvi szigetek láncolata jelzi. 1712-től kezdődően Károlyi Sándor gróf és utódai magánföldesúri telepítései következtében teljes számban Szatmár megyében telepedtek le és kevés számú telepest maguk mögött hagyva továbbvándoroltak Oroszország felé déli irányba és Dobrudzsán, valamint Ukrajnán keresztül egészen a Volgáig eljutottak. Nevük pars pro toto alapon az összes, közvetlenül a török kor után betelepített német neve lett. A sváb telepesek helyére a 18. század három különböző periódusában Németország egymástól különböző földrajzi és nyelvi területeiről bevándorolt bajorok és frankok gyakorlatilag mindenütt megörökölték ezt a nevet. Mivel nem egy zárt etnikai egység öntudatával, különböző helyekről és időpontban érkeztek, illetve a sváb elnevezésnek számukra nem volt hátrányos konnotációja vagy negatív kicsengése, elfogadták, s mind származásuk, mind anyanyelvük megjelölésére átvették.

A második hullámban a németek főúri, majd a Kamara által szervezett uralkodói telepítések keretében érkeztek. A magyar rendek kifejezetten engedélyt kértek III. Károlytól a telepítésre, aki az 1723. évi CIII. törvénycikkben „az ország benépesítéséről” engedélyezte, hogy „bármely szabad embert, hat éven keresztül, minden közadó fizetéstől való mentesség feltétele mellett, az országba hivhassanak, és hogy e szabadságot országszerte kihirdethessék”.⁶ 1750 körül már kb. 150 000 német telepes élt Magyarországon és létszámuk rohamosan emelkedett. 1763 és 1773 között 40 000 német telepes érkezett Dél-Magyarországra, köztük nagy számban Stájerországból és a Szepességből származó bányászok, kőfaragók, vas- és rézművesek. Tolnában, 1767-ben már több mint 75 000 német

⁵ Manherz Károly (szerk.): *A magyarországi németek*. Budapest: Útmutató Kiadó. 1998. Forrás: http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszag_i_kisebbsgek/Valtozo_vilag_sorozat/A_magyarorszag_i_nemetek/pages/001_torteneti.htm.

⁶ <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=4630>.

élt. A kincstárnak a telepítés 1763–1772 között évente 200 000 forintjába került. A bevándorlás csúcspontja 1768–1771 között volt, amikor közel 17 000 német érkezett Lotaringiából, Trierből, Elzászból, a Fekete-erdőből, Baden-Badenből, Svábföldről, Tirolból és Svájcból. A hatalmas kiadások miatt az államköltségen történő telepítést Mária Terézia 1773-ban leállította. A magánúton történő betelepedés még egy-két évig tartott, majd lassan abbamaradt. II. József 1782. évi pátense nyomán érkezett a harmadik nagy hullám, amit der Große Schwabenzugként említ a szakirodalom. A németek betelepítése tehát átfogta az egész 18. századot. A 19. században az eredeti településeken belső átrendeződés, transzmigráció következett be. Ezt a svábok másodlagos letelepedésének nevezik.⁷

A németek az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején a magyarok mellé álltak. 1849-ben Aradon öt német anyanyelvű táborno­kot végeztek ki: Aulich Lajost, Gróf Leiningen-Westerburg Károlyt, Láhner Györgyöt, Pöltenberg Ernőt (Ernst Poelt Ritter von Poeltenberg), és Schweidel Józsefet. A 19. század második felében Németországból és Ausztriából érkezett munkások az akkor születő nagyiparban helyezkedtek el és a városi lakosság részét képezték. Az iparban, kereskedelemben foglalkoztatott és értelmiségi pályákat betölteni szándékozó német polgárság képviselői voltak az első asszimilánsok. Így lett a 19. század első harmadában még német többségű Óbuda, Buda, illetve az erősen német jellegű Pest, majd Budapest a magyarosodásuk első nagy terep­uma. De hasonló jelenség figyelhető meg a múlt századfordulón Pozsonyban, a Szepességben, a felvidéki bányavárosokban, Brassóban és Erdély több más városában, sőt még Temesváron is. Katus László számításai szerint a dualizmus ötven éve alatt több mint félmilliónyi ember cserélte németről magyarra anyanyelvét.

A két világháború között – nem utolsósorban erdélyi szász hatásra – megé­lénkült a magyarországi svábok politikai aktivitása. Bleyer Jakab, miután Teleki 1920-ben kihagyta a kormányából a Magyarországon maradó németek számára kultúregyesületek létesítésén fáradozott. 1921-ben megalapította a Sonntagsblattot, amely körül kialakult a magyarországi „népinémet” mozgalom (Volksdeutsche Bewegung). 1924-ben a szepesi szász Gratz Gusztáv – volt bécsi magyar nagykövet, majd külügyminiszter – elnökletével és Bleyer Jakab ügyvezető alelnökségével megalakult a Magyarországi Német Népművelődési Egyesület (Ungarnländisch- Deutscher Volksbildungsverein). Mivel az egyesület működé­sé­hez a magyar kormány csak igen kismértékben járult hozzá, németországi anyagi segítséget kellett igénybe venniük. Ezáltal egyre szorosab­bra fűződtek a németek anyaországi kapcsolatai.⁸

Bleyer halála után Basch Ferenc vezetésével a magyarországi németek egyes csoportjai egyre inkább a nemzetszocializmus irányába tolódtak el. 1935-ben kezdődött a Népinémet Bajtársak (Volksdeutsche Kameradschaft) szervezkedése, amely azonban illegális maradt. 1938-ban jött létre az immár legális Magyarországi Németek Népi Szövetsége (Volksbund der Deutschen in Ungarn) Basch Ferenc elnökletével. Megalakulásában jelentős

⁷ Bindorffer Györgyi: *Kettős identitás. Etnikai és nemzeti azonosságtudat Duna bogdányban*. Budapest: Új Mandátum Kiadó, 2001.

⁸ Tilkovszky Lóránt: *Nemzetiségi politika Magyarországon a 20. században*. Debrecen: Csokonai Kiadó, 1998. 40–51. p.

szerepet játszott Huss Richárd, a debreceni Tisza István Tudományegyetem németprofesszora. A Volksbund ellenében 1942-ben Bonyhádon jött létre a Hűség a Hazához (Mit Treue zum Vaterland) mozgalom. Tagjaiknak piros-fehér-zöld keretezésű, közepén összehajtott kartonlapos igazolványokat készítettek, jelvényük nemzeti színű alapon a koronás magyar címer, jelmondatuk: „Hűség Istenhez, hűség a magyar hazához, hűség a népiséghez” volt. Azokat a németeket várták soraikba, akik nem akartak a hitleri „ötödik hadoszlop” tagjai lenni; azt vallották: ők német ajkúak, de magyar érzelműek, hívek a hazához, és ragaszkodnak kereszténységükhöz.

Az 1941. évi népszámláláskor számos német anyanyelvű vallott a magát magyarnak a több száz éves itt élés, a magyar állampolgárság, a hazaszeretet, a szülőföldhöz való ragaszkodás és a hazához való hűség bizonyítékeként. A II. világháború után 220 000 németet űztek el Magyarországról; az itt maradottak pedig az őket ért politikai represszió következtében nem merték magukat sem német nemzetiségűnek sem német anyanyelvűnek vallani.

A németeket állampolgári jogaiktól is megfosztották, és csak a 84/1950 MT számú rendelettel váltak ismét Magyarország egyenlő jogú állampolgáraivá. 1954-ben jelent meg először ismét német nyelvű lap, a *Freies Leben*, s a nemzetiségi politika új irányát jelezve 1955. július 18-án megalakult a Magyarországi Németek Szövetsége, melynek célja, hogy a német nyelvre hivatkozva egységes nemzetiséggé formálja a leginkább a nyelvi dialektusok terminusaiban leírható svábokat. 1951-ben indult meg, de csak 1955 után kezdett elterjedni a német nyelv iskolai oktatása. A kitelepítések következményei a mai napig érzékelhetők. Az ötvenes években a németek nem merték megrendelni saját német nyelvű újságjukat, vagy gyermekeiket német nyelvre taníttatni, mert attól féltek, hogy német nacionalizmussal vádolják őket.

A német kisebbség létszáma

A legutóbbi népszámlálás adatai szerint 33 792 német anyanyelvű, 62 233 német nemzetiségű állampolgár él Magyarországon, 88 416 személy kötődik a német kulturális értékekhez, hagyományokhoz, 53 040 fő használja a német nyelvet családi, baráti közösségben. A legnagyobb közösség Baranyában él, de Budapesten és valamennyi megyében élnek németek, nagyrészt olyan településeken, ahol kisebbségben vannak. Baranya és Veszprém megyében találunk olyan településeket, ahol a lakosság több mint 20 százaléka német nemzetiségű. A magyarországi németek mintegy fele községekben, negyede kisvárosban, egy-egy tizede megyei jogú városban, illetve a fővárosban él.⁹

Szervezetek

⁹ <http://www.nepszamlalas.hu/hun/kotetek/04/tabhun/tabl01/load01.html>.

Magyarországon 378 települési német kisebbségi önkormányzat működik, míg fővárosi, megyei szinten összesen 11 területi testület alakult. 500 fő alatti településen működik a német kisebbségi önkormányzatok negyede, egyharmada 500-5000 fő közötti, a többi önkormányzat 5000 főnél magasabb lakosságszámú településen, városokban, illetve a fővárosi kerületekben alakult meg.¹⁰ A Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának székhelye Budapesten, a Júlia utca 9. szám alatt található. Az országos önkormányzat elnöke Heinek Ottó. A MNOÖ a kisebbségi önkormányzatok munkáját 13 regionális irodán keresztül segíti, bizottságai révén szorosán együttműködik a németiség országos egyesületeivel, intézményeivel, kiemelt figyelmet fordít az oktatási-nevelési intézményekre.

A magyarországi németeknek széles körű és kiépült nevelési-oktatási intézményhálózata van, amely az elmúlt évtizedben jelentős, számszerű fejlődést mutatott. Több településen a települési német kisebbségi önkormányzat fenntartásában működik a német nemzetiségi nevelést folytató óvoda vagy a kisebbségi önkormányzat iskolát tart fenn. A kisebbségi autonómia kialakításának fontos lépéseként került sor 2004 júliusában két nagy jelentőségű oktatási intézmény, a pécsi Koch Valéria Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium,¹¹ valamint a pilisvörösvári Friedrich Schiller Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium¹² átvételére. Az országos önkormányzat a bajai Magyarországi Németek Általános Művelődési Központját¹³ működtető Közalapítvány tagjaként évente jelentős összeggel támogatja az intézmény működését. Négy egyetemen folyik középiskolai német nyelvtanárképzés, hét pedagógiai főiskolán, illetve főiskolai karon lehet német szakos tanári, illetve tanítói diplomát szerezni, három főiskolán, illetőleg főiskolai karon folyik német nemzetiségi óvodapedagógusok képzése. Az ELTE Germanisztikai Intézetében 1997 óta folyó kétéves levelező „Tantervfejlesztő szakirányú továbbképzés”-t mintegy 200 német nemzetiségi iskolákban tanító pedagógus végezte el.

Az országos önkormányzat legfőbb feladatának tekinti a kulturális autonómia kialakítását, a nevelési-oktatási intézményekben folyó munka színvonalának emelését, a személyi feltételek javítását, a kétnyelvű oktatás biztosításához szükséges kétnyelvű pedagógusképzés kezdeményezését és támogatását. A célok elérésének elősegítése érdekében 2005 márciusában megalapította a Magyarországi Német Pedagógiai Intézetet.¹⁴ Az intézet az oktatási tárcával együttműködve a közoktatás valamennyi szintjén szervez és biztosít továbbképzéseket, információt, szaktanácsot nyújt. Koordinálja a kisebbségi oktatáshoz szükséges szak- és kiegészítő anyagok készítését, szerkesztését. A magyarországi németiség intézményhálózatának fontos eleme az országos gyűjtőkörrel rendelkező 1972-ben alapított Tatai Német Nemzetiségi Múzeum.¹⁵ Ma sok helyütt találunk helytörténeti gyűjteményeket, falumúzeumokat, tájházakat, számos településről készült monográfia. A

¹⁰ http://www.nemzetpolitika.gov.hu/index.php?main_category=4&action=view_item&item=583.

¹¹ Valeria Koch Kindergarten, Grundschule, Mittelschule und Schülerwohnheim, http://www.dus.sulinet.hu/beisk/szorolap_altisk.pdf.

¹² <http://www.schiller-gymnasium.hu/magyar.html>.

¹³ <http://www.mnamk.hu/>.

¹⁴ <http://udpi.hu/>.

¹⁵ Ungarndisches Museum Totis, http://www.museum.hu/museum/index_hu.php?ID=467.

Budaörsi Német Nemzetiségi Önkormányzat fenntartásában működik a Bleyer Jakab Helytörténeti Gyűjtemény,¹⁶ mely 2008 januárja óta a Magyarországi Német Tájházak Országos Szakmai és Információs Központjaként is működik. A Szekszárdi Német Színház¹⁷ országos feladatkörrel felruházott, önálló intézmény, 1994 novemberétől saját színházépületben, 7 állandó társulati taggal működik. 2008. szeptember 1-jétől a színházat a Tolna Megyei Önkormányzat és a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata között kötött társulási megállapodás keretében működtetik. Az országos önkormányzat támogatásával négy színészlakás kialakítására, megvásárlására került sor. 1998 márciusában alakult a Budapesti Német Színház Létrehozását és Támogatását Szolgáló Közhasznú Egyesület, mely a fővárosi német nyelvű színjátszás tradícióit kívánta feléleszteni. Megalakulása óta több, hazai és külföldi előadók részvételével létrehozott irodalmi estet és előadást mutatott be. Német kisebbségi amatőr színházi tevékenység elsősorban a nemzetiségi iskolákban folyik. Az iskolai színjátszók rendszeresen találkoznak a korosztályuknak megfelelő színházi fesztiválok és szakmai szemináriumokon. A színházi mozgalom támogatói egyesületet hoztak létre Egyesület a Magyarországi Német Nyelvű Amatőr Színjátszásért néven.¹⁸

2000 őszén kezdte meg működését a budapesti Lendvay utcában a Magyarországi Németek Háza.¹⁹ A Házban került elhelyezésre a *Neue Zeitung* szerkesztősége, itt működnek a német országos egyesületei, valamint a könyvtár. A MNOÖ kulturális koncepciójában fontos helyet foglal el a német nemzetiségi közművelődés szervezése. A 2003-ban alapított Ungarndisches Kulturzentrum – Magyarországi Német közművelődési Központ – székhelye Budapesten, a Lendvay u. 22. alatt lévő Magyarországi Németek Házában van. A Német Ház és az 1999-ben vásárolt belvárosi ingatlanok működtetésére az országos önkormányzat egy korlátolt felelősségű társaságot, a Deutsches Haus Szolgáltató és Ingatlanhasználó Korlátolt Felelősségű Társaságot hozta létre. 2000-ben a községi önkormányzattal közösen 50-50 százalék tulajdoni hányaddal alapították a Városlódi Villa Kht.-t,²⁰ melynek feladata a valamikori városlódi ifjúsági tábor üzemeltetése. A kht. 2009 júliusától a gazdasági társaságokról szóló törvény módosítása értelmében nonprofit kft.-ként működik. 2001. április óta működik a Magyarországi Németek Házában a Magyarországi Németek Könyvtára, mely speciális gyűjtőkörű, nyilvános szakkönyvtár, gyűjtőköre átfogja a magyarországi német nyelvű teljes irodalmát, beleértve az audiovizuális médiumokat is.²¹ A gyűjtemény magját az országos önkormányzat könyvgyűjteménye adja.

A Magyarországon élő német nyelvű németek nagyobbrészt római katolikus vallású, evangélikus települések Győr-Moson-Sopron, Tolna és Baranya megyében találhatók. Elnézve élnek református vallású németek is az országban. A hazai legnagyobb katolikus német szervezet

¹⁶ <http://www.heimatmuseum.hu/>.

¹⁷ Deutsche Bühne Ungarn, http://www.dbu.hu/aktualis?locale=hu_HU.

¹⁸ Förderverein für deutschsprachiges Laientheater in Ungarn, http://www.napkut.hu/naput_2008/2008_05/103.htm.

¹⁹ <http://zentrum.hu/hdu/>.

²⁰ Városlódi Villa Oktatás-fejlesztési, Üdültetési-, és Étkeztetési Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság.

²¹ <http://www.bibliothek.hu/hu/>.

az 1991-ben alapított Szent Gellért Katolikus Egyesület. A Magyarországi Német Ének-, Zene- és Tánckarok Országos Tanácsa egyházzenei munkaközössége feladatának tekinti a magyarországi németek egyházzenei örökségének felélesztését és gondozását, a tárgyi emlékek gyűjtését.²² A magyarországi németek kutatását az 1994-ben megalakított Magyarországi Németek Kutatási és Tanárképzési Központja koordinálja, mely kutatók, szakdolgozók, oktatók számára szakmai, információs bázisként működik, tanácskozásokat, konferenciákat, kiállításokat szervez.²³ Az ott folyó sokrétű kutatómunkát jól fémjelzik a magyarországi németiség tárgykörében gondozott nagy lélegzetű tudományos projektek. A központ munkatársainak gondozásában több néprajzi és tanulmányosorozat jelenik meg, például 2008 szeptemberében az intézet munkatársainak szerkesztésében jelent meg a *Magyarországi Német Nyelvatlasz* első, a délmagyarországi régió német nyelvjárásait feldolgozó kötete.

Az 1957 óta fennálló *Neue Zeitung* a magyarországi németek közszolgáltató hetilapjaként működik.²⁴ A *Neue Zeitung* fenntartója az 1992-ben létrehozott Neue Zeitung Alapítvány, melynek kuratóriuma gyakorolja a szerkesztőség munkája feletti társadalmi ellenőrzést és felügyeletet. Az újság rendszeres melléklete a gyerekeknek szóló NZ-Junior, a Magyarországi Német Fiatalok Közösségének oldalai, kéthetente olvasható a Magyarországi Német Katolikusok oldala Ungarndeutsche Christliche Nachrichten címmel. A lapban jelenik meg évente négyszer a Magyarországi Német Iskolaegyletek „BUSCH-Trommel” című hírlevele. A NZ évente egyszer „Signale” címmel irodalmi és művészeti mellékletet jelentet meg. Az országos önkormányzat megbízásából a *Neue Zeitung* szerkesztőségében készül évente a kalendárium, a *Deutscher Kalender*.

A Magyar Rádió Pécsi stúdiójában készülő napi 2 órás német nyelvű adás 2007. január 31. óta naponta 10.00 és 12.00 óra között az egész országban fogható.²⁵ Emellett több helyi rádió, így Baján és Mohácson is, rendszeresen sugároz német programokat. Ugyancsak Pécsen készül a Magyar Televízió országos sugárzású német nemzetiségi televíziós magazinműsora, az Unser Bildschirm, mely 2008 októberében ünnepelte megalakulásának 30. évfordulóját.²⁶ Az elmúlt néhány évben számos helyi kábeltelevízió is indított német nyelvű programokat.

A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata szoros kapcsolatban áll a német nyelvű országokkal és régiókkal, az európai német kisebbségi szervezetekkel, valamint a német nyelvű országok más anyanyelvű kisebbségeivel. A magyarországi német kisebbség hivatalos képviselője is tagja a FUEV-Európai Népcsoportok Föderális Uniójának,²⁷ a szervezeten belül működő német népcsoportok munkacsoportjának, a kongresszuson

22

<http://www.gratis-homepage.net/templates/Mx35/view.php?userid=landesrat&mitgliederbereich=&part=seite6&abfrage=&PHPS ESSID=e7245eb5d91e0aa41db3bb6e857b3b52>.

²³ <http://germanistik.elte.hu/nemzetisegikozpont.htm>.

²⁴ <http://www.neue-zeitung.hu/>.

²⁵ www.radio.hu.

²⁶ <http://premier.mtv.hu/Rovatok/Kisebbszegimusorok.aspx>.

²⁷ Föderalistische Union Europäischer Volksgruppen.

rendszeresen képviseltetik magukat. Németország az 1987-ben aláírt, majd 1992-ben megújított Közös Nyilatkozat²⁸ alapján rendszeresen támogatja a magyarországi németeket. A támogatások a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatával történő rendszeres konzultáció alapján, a Goethe Intézet, valamint a támogatást nyújtó tartományok illetékes minisztériumainak szervezésében a Magyar–Német Kulturális Vegyesbizottság Állandó Albizottsága, illetve a Magyarországi Németek Pedagógiai Intézete koordinálásával valósulnak meg.

A magyarországi német egyesületek száma több százra tehető, kultúrcsoportok, énekkarok, zenekarok, táncegyüttesek működnek bejegyzett egyesületként. Országos egyesületként működik például a pécsi Nikolaus Lenau Közművelődési Egyesület,²⁹ a Magyarországi Német Fiatalok Közössége,³⁰ a Magyarországi Német Ének-, Zene- és Tánc karok Országos Tanácsa, és a VudAK, a Magyarországi Német Alkotók és Művészek Szövetsége.³¹

²⁸ Egyezmény a német kisebbség és a német nyelv támogatásáról Magyarországon.

²⁹ http://www.pecsirport.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=544%3A25-eves-a-lenau-egyesuelet-20-eves-a-lenau-haz&Itemid=6.

³⁰ Gemeinschaft Junger Ungarndeutscher, <http://www.gju.hu/index.php?s=1193742350>.

³¹ www.vudak.hu.